

Water

In de serie: De kracht van het symbool

Henk Baars, Heleen Goddijn, Ria Huisman

Inleiding:

In 1952 geboren is de Watersnoodramp van 1953 in Zeeland en daarbuiten een van de meest indringende gebeurtenissen, waar ik later als kind bang voor was. Als ik in mijn bedje lag dacht ik steeds, hoor ik het water niet klotsen. Is het er al? En die angst gevoed door het voor velen van mijn generatie overbekende herdenkingsboek met voor die tijd knappe en intrigerende foto's. Nederlanders weten als geen ander dat het water een zeer grote bedreiging kan zijn. Op wereldniveau leren we als een van de eersten op zeer jonge leeftijd zwemmen en het behalen van het diploma is een feest met opa's en oma's en taart. Over symbolen gesproken.

[[Fragment uit de film 'De stem van het water' \(1966\) van Bert Haanstra](#)]

Het water heeft een buitengewoon grote invloed op ons. De bijbelbelt zou je ook de orthodoxie in de rivierendelta's kunnen noemen. Overal waar water is is de wrake Gods nabij. Eeuwenlang leven met overstromingen, het zelfs politiek kunnen kiezen van leden in een waterschap. Dat alles is in het buitenland volstrekt onbekend. Wij moeten moeite doen om in de bijbelse beelden van woestijn, bron en dorst te komen. Nee het is natuurlijk voor de hand liggender in NL om te bedekken, hoe voorkom ik dat ik verzuip. Deze viering kan je misschien beleven als een sprong in het water. Je staat op de springplank en merkt dat die altijd weer te hoog is. Durf ik, durf ik niet? Ga ik terug, nee dat kan toch niet. Kom op springen en daar ga je. Welkom in deze waterige omgeving

Gedicht gevonden bij het veer bij Steyl, bij wijze van gebed:

Veer over de Styx (Willem Kurstjens)

Scharlaken oogt de lucht.
Bomen kartelen de kim.
Het veer vaart uit en overbrugt
de afstand naar je schim.

Stil wast het water de keien.
De merels komen op verhaal.
Nog even, dan ben ik bij je.
Ik loop het veer op en betaal

In het water

Ik ga jullie vertellen wat mij is overkomen toen ik acht jaar was. Het was in januari, midden in de winter en koud. Ik was, zoals zo vaak, op bezoek bij mijn pake en beppe, en speelde met een vriendinnetje van school. Haar oma woonde een paar huizen verderop.

Deze huizen staan in Heerenveen aan een vaart, waar toen veel vrachtschepen doorheen voeren. Wij speelden buiten en deden wie het dichtst op het randje naast het water kon lopen. Ik won dat glansrijk, maar viel wel in het water, vlak bij een schip. Ik kon niet zwemmen.

Naast het huis van mijn pake en beppe was een meelpakhuis; de eigenaar woonde er boven. Heel toevallig stond hij voor het raam naar buiten te kijken en opeens zag hij mij spartelen in het water. Hij holde naar beneden en heeft me eruit gevist, waarbij hij plat op de grond moest gaan liggen.

Mijn beppe had een winkel en er waren klanten op het moment dat ik druipend werd afgeleverd. De huiskamer was achter de winkel, gescheiden door een ruit. Ik herinner me dat ik me heel erg schaamde dat ik me moest uitkleden en die mensen mij konden zien. Ik besepte toen totaal niet dat mijn leven gered was.

Achteraf bleek dat mijn vriendinnetje zo geschrokken was dat ze naar haar oma is gered en niets heeft gezegd over wat er was gebeurd.

Later toen ik volwassen was heb ik er vaak aan gedacht hoe het ook had kunnen aflopen.

Hoe vaak zijn er geen kinderen in een onbewaakt ogenblik verdronken. Een ouder zusje van mijn moeder is dat overkomen toen ze van het schip viel, waarop mijn grootouders voeren.

Vele jaren later, op de begrafenis van mijn moeder, was daar de vrouw van de buurman, die mij gered heeft. Haar man was al overleden en ik heb haar het verhaal van de redding verteld. Ze had het nooit van haar man gehoord en vond het fijn dat ik het haar vertelde.

Ik ben tot op de dag van vandaag blij en dankbaar dat ik er nog ben.

Ria Huisman

Johannes 4 : 5-15

Vertaling: Jan Nieuwenhuis

Zo komt hij bij een stad van Samaria, Sichar genaamd, dicht bij het stuk grond dat Jakob had gegeven aan zijn zoon Josef. Daar was de bron van Jakob. Jezus nu, vermoeid van de reis, ging zomaar bij de bron zitten, Het was ongeveer het zesde uur.

Er komt een vrouw uit Samaria water putten. Jezus zegt haar: 'Geef mij te drinken.' (Zijn leerlingen waren namelijk naar de stad gegaan om eten te kopen.) Daarop zegt de vrouw, de Samaritaanse, tot hem : 'Hoe kun jij, die jood bent, te drinken vragen aan mij, een vrouw, een Samaritaanse?' (Want joden gaan niet om met Samaritanen.)

Jezus antwoordde en zei tot haar: 'Als jij de gave van God kende en wie het is die je zegt: geef mij te drinken, dan zou jij het aan hem hebben gevraagd en hij had jou gegeven levend water'.

De vrouw zegt tot hem: 'Heer, je hebt niet eens een emmer en de put is diep, - waarvandaan heb je dan het water, het levende? Ben je soms groter dan onze vader Jakob die ons de put gaf en zelf eruit dronk en ook zijn zonen en zijn kudden?

Jezus antwoordde en zei tot haar: 'Iedereen die drinkt van dit water zal weer dorst krijgen; maar wie drinkt van het water dat ik hem zal geven, zal geen dorst meer krijgen tot in de

altijddurende tijd, maar het water dat ik hem zal geven zal in hem een bron worden van water dat opspringt tot een altijddurend leven.'

De vrouw zegt tot hem: 'Heer, geef mij dat water, opdat ik geen dorst meer krijg en niet naar hier hoef om te komen putten.'

Overweging

Het is een gelaagd verhaal en ik probeer het me voor te stellen. Het is bijna een toneelstuk en het zindert van betekenis. De bron van Jakob. Een bevelende Jezus (geef me te drinken), totale verbazing aan de kant van de vrouw, spreken over levend water, de put die veel te diep is, geen emmer hebben. Ooit volgde ik een college semiotiek, oftewel de leer van tekens en betekenissen. Neem een willekeurige foto en kijk veel verder dan je oppervlakkig gewend bent. Wat zie je eigenlijk?

Een foto uit de toenmalige Zeeuwse courant ten tijde van de watersnoodramp. We proberen te kijken. We zien een vrouw op de rug van een man. Het is het meest in het oog springend, maar als je goed kijkt lacht ze. Dat zou je toch niet verwachten. Het jongetje naast haar, is het haar zoontje? Lijkt ook min of meer lol te hebben en ziet verwondert het plassende water. De man draagt een soort waadpak, de vrouw hoge laarzen, maar toch durft ze niet door het water te gaan. Als je goed kijkt glimlacht de man ook. Is het een soort flirt tussen man en vrouw? Is het de camera die invloed heeft op de stemming? Was de man galant, kennen ze elkaar al? De boot ziet er stevig uit, maar kan blijkbaar niet verder. De geredden moeten er uit en nog een stuk lopen naar het droge. De tweede vrouw lijkt minder geluk te hebben met de mannen. De man aan de zijkant van de boot kijkt lijdelijk toe hoe ze een poging doet uit de boot te klimmen, ondanks de geüniformeerde mannen aan de voorkant. Ze steken geen poot uit. Maar er zijn nog meer mensen te zien, maar wat vaag. Of wordt er aan de andere kant van de boot nog iemand uit het vaartuig geholpen? Je ziet ook een lamp op de boot. Het is blijkbaar een soort reddingsboot met redding materiaal. Waar kwam die vandaan? Kijk naar het touw dat aan de

voorkant hangt. Behoorlijk stevig, niet zomaar een touwtje. En dan de achtergrond. Woonden de geredden in deze huizen? Daar komen we niet achter. Het lijkt wel een dorpsplein, want er staat een muziektimpeltje op de achtergrond. En dan, je zou het door de veelte over het hoofd zien. Het water, het alles bepalende water dat volstrekt onnatuurlijk het droge heeft veroverd. erg levend water ja, zeer vernietigend. Als ik nu eens zelf in die boot had gezeten? Mijn hemel. Alles achter moeten laten misschien of was het minder erg omdat er ook gelachen wordt? Ik heb juist deze foto gekozen omdat ik probeer letterlijk deze werkelijkheid op de bijbel te plakken en ik kijk door mijn oogleden. Het gaat ogenschijnlijk over de vernietigende kracht van het water, maar het gaat in de tweede laag helemaal om het leven brengende karakter van de gebeurtenis. Zonder aanzien des persoons word ik gered. Een vreemde vrouw die zomaar op de rug van een vreemde man gaat zitten. Of een vreemde man met een baard die neerzigt bij de put en om water vraagt. De vrouw biedt weerstand, waarom spreek je mij überhaupt aan, waarom pik jij mij uit die boot en niet die ander? Ik op jouw rug? Ik ben toch gewend zelf door modder en water te gaan, ik heb laarzen. Wil je soms iets met mij? Je zegt dat je me naar het droge kan brengen, dat dit water het echte water niet is, dat er droog land is en rust en koffie. Die geüniformeerde mannen zien me niet staan, maar jij wel. Zit er meer in dan een korte flirt op jouw rug? En zo kan je nog heerlijk en fantasierijk doorgaan, zo ontstaan romans. En ik realiseer me. Wat hebben we die verhalen, die verwickelingen, die speculaties toch nodig en Johannes en Jezus doen daar lustig aan mee. Het echte leven is een voortdurend kruisen van elkaars strategie tot overleven. Want we zijn elke moment bezig om te testen wat de andere praxis is. Hoe doe jij het, hoe kom jij eruit? Hoe redt jij het? Hoe gaat het met jou. We willen het weten, want zonder elkaars verhaal is het leven saai en eenzaam. Dat verklaart, waarom we zo graag verhalen horen en lezen. Ze vertellen ons over de praktijk om te ontcijferen of verbloemen hoe we zelf leven. Ach, je bent een opschepper, je hebt niet eens een emmer en de put is diep. Ben je soms groter dan Jakob? Cynischer kan bijna niet als iemand met je probeert te praten over spiritualiteit, maar Jezus ontwijkt het antwoord en duwt het gesprek een andere kant op. Kijk nou toch eens naar jezelf, je weet heus wel wat je zoekt, het doet pijn om dat hardop te zeggen, want het is kwetsbaar. Met andere woorden, je weet donders goed wat ik bedoel met levend water. En zit het verhaal, misschien wel elk verhaal zo niet in elkaar. Het fungeert als een middel om de verschillende levensstijlen op elkaar te laten botsen met altijd die vraag aan jezelf, met wie vergelijk ik me, wie ben ik in dit verhaal? Het spannendst is het verhaal als dat voortdurend van perspectief wisselt. Ben ik de vrouw, ben ik Jezus of kijk ik op afstand toe? We lezen allemaal door eigen bril, zelfs al naar gelang onze maatschappelijke positie. De tekst zelf dwingt ons positie in te nemen” ‘Hoe kun jij, die jood bent, te drinken vragen aan mij, een vrouw, een Samaritaanse?’ (Want joden gaan niet om met Samaritanen.) Het is een al maatschappelijke spanning die dat zinnetje aan geeft. Het zegt iets over de bovenlaag van Joden in die tijd, het volstrekt onderaan staan van vrouwen en Samaritaan zou gemakkelijk te vervangen zijn door Palestijn. Het knettert en dan een beetje vaag leuteren over levend water. Toch komt het binnen en dat is de kracht van het verhaal. Ze wordt geraakt, goed droog land is in zicht na de watersnood. We snakken naar een mooi romantisch einde, want

wat heeft het voor zin om het weer te laten eindigen in ellende. Daarom twee verhaallijnen die hun eigen evangelie zouden kunnen zijn.

De vrouw bij de put haalt haar emmer tevoorschijn en put alsnog water voor Jezus, ze geeft hem te drinken. Want mannen met een mooi verhaal daar vindt ze wel iets van. Maar Jezus ziet haar werkelijk staan, hij is met haar de grens naar het buitenland overgestoken. Zij vraagt hem mee en het verhaal van Jezus begint opnieuw in Samaria. De leerlingen die brood aan het kopen waren treffen Jezus niet aan bij de bron als ze zijn teruggekeerd. Wat krijgen we nou. Is hij weer naar een berg gevluht om de mensen te ontwijken. Integendeel, hij is gegaan waar zij zich niet aan durven wagen. Met een vrouw mee? Jazeker en wat voor een. Het is de hele wereld die plotseling voor de leerlingen openbreekt en ze gaan zitten in dat vreemde land en eten en delen, wachtend op zijn terugkomst.

De vrouw van de boot is, dat is zeker, voor een paar momenten gelukkig. Nog nooit had ze zomaar op de rug van een man gezeten. In die zware kerk van haar was naast elkaar zitten al een doodzonde. Ja als kind, paardje rijden op de rug van haar vader, maar dit onder zulke totaal onverwachte omstandigheden. Ze lachen allebei, daar even verderop is het droog. Een legerwagen misschien een helikopter waar ze in kunnen? Haar echtgenoot? Nooit meer iets van gehoord, maar ze komt terecht met haar zoontje bij een gezin in Brabant en begint de zoektocht. Nee, hij behoort tot de verdronkenen. En dan herinnert ze hem weer, degene die haar op de rug droeg. Ze ziet zichzelf op de foto en laat hem iedereen zien. Immers hij had nog zo lief staan zwaaien toen ze in de legerwagen stapte. Ze vindt hem en samen gaan ze de grens over van onvermoed leven in goed wijd land. Tja, zo had het kunnen gaan.

Ik heb dat soort fantasie en die verhalen nodig, dat soort dromen, want het geeft het oeververlangen aan dat het goed komt. Een verhaal dat ontkiemt en groeit bij jezelf, vrijwel oncontroleerbaar. Het eigen evangelie dat je volgt.

Henk Baars

Voorbeden (Heleen Goddijn)

In een tijdperk van tegenstellingen,
van stijgend water en oprukkende woestijn,
van een door ons allen ooit ontketende kracht die niet te keren lijkt,
een tijd van vrees voor wat komen kan,
bidden wij om een inzet van ieder
om het tij te keren.

Dat al die kleine druppels van inzet van mensen voor een leefbare wereld
samenvloeien tot een stroom van levend water.

Bidden wij
voor mensen die zich overspoeld voelen,
meegesleurd in een vloed van zorgen, verdriet, angst,

gemis van een verloren geliefde.
Dat zij worden opgetild, op de rug genomen,
en dat wij hen, dat wij elkaar, dragen,
tegen de stroom in, de oever van hoop tegemoet.

Dat het water zuiver wordt,
onze benauwde ziel verfrist,
ons hart een bron van hoop,
dat wij elkaar met liefde omspoelen.

Dat wij blijven geloven dat Jij er bent,
dat wij drinken van jouw levende water.
Dat wij durven vertrouwen op ooit goed leven,
in een schone wereld.

Amen

Tafelgebed

Marcus 2,13

Hij ging naar buiten en liep weer langs het meer. Al het volk kwam naar hem toe, en hij gaf hen onderricht.

Zag jij hetzelfde als ik?

De beweging van zacht rimpelend water
of juist het woeden van de storm, het niet overeind kunnen
blijven in de wind. Hoe sterk is de eenzame fietser, tegen de wind in?
Hoe zag jij dat, zag je ons staan. Zie je werkelijk wie we zijn. Met ons zwakke hart,
ons wazige oog en te weinig gevoel voor gerechtigheid.

Soms zien wij ook wel wat, maar er niet doorheen.

We rusten hier uit, proberen de wilde stroom van gedachten te duiden,
maar echt rustig zal het nooit worden. We zijn maar mensen.

Jij zat in een boot, bracht het meer tot bedaren, liep langs het meer, ging kopje onder in de
Jordaan, wat wil een mens nog meer.

Zou het niet mooi zijn als we ons eigen leven openen in dat van anderen en dan zwijgend en
ademloos het brood nemen en het breken denkend aan jou, hoe je dat deed en doet met
mensen. Je hoeft niks te zeggen, er is nog wijn, want het levend water is er al. Bloedrode wijn,
opgewekt als je stem over eeuwen heen. We drinken het op onze verstandhouding van
diepe vrede, we houden nog even vol. Wees ons zeer nabij, breek en deel met ons zegt hij over
een zee van jaren dat met jou gesproken is. Levende God, levend water.

*Je staat op de springplank en merkt dat die altijd weer te hoog is. Durf ik, durf ik niet? Ga ik terug,
nee dat kan toch niet. Kom op springen en daar ga je.*

Zegen